

Asia: VN/37863/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain, sairausvakuutuslain sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa otsikkoasiassa.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annettua lakia (566/2005, jäljempänä kuntoutuslaki), sairausvakuutuslakia (1224/2004) sekä 13 muuta Kansaneläkelaitoksen toimeenpanemaa etuuslakia. Lisäksi työttömyysturvalain (1290/2002) sovitellun työttömyysetuuden määrää koskevaa säännöstä selkeytettäisiin.

Nuoren kuntoutusrahaa koskeva säännös ehdotetaan kumottavaksi ja säännöksen piiriin kuuluva kohderyhmä ehdotetaan siirrettäväksi tarkennettuna Kansaneläkelaitoksen järjestämän ammatillisen kuntoutuksen lakiperusteen alle. Harkinnanvaraista kuntoutusavustusta koskeva säännös ehdotetaan kumottavaksi. Sairausvakuutuslakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset päivärahaetuutta koskevan päätöksen antamisesta sekä päivärahaetuuden maksamisen keskeyttämisestä tai sen vähentämisestä muuttuneiden olosuhteiden vuoksi.

Kansaneläkelaitos soveltaisi asiavirheen korjaamiseen hallintolakia (434/2003), mistä säädettäisiin kussakin etuuslaissa. Kansaneläkelaitos voisi korjata asiavirheen asianosaisen vahingoksi ilman asianosaisen suostumusta, jos virhe on ilmeinen ja se on aiheutunut asianosaisen omasta menettelystä. Kuitenkin, jos kyse olisi tilanteesta, jossa asiaan on tullut sellaista uutta selvitystä, joka voi olennaisesti vaikuttaa päätökseen, hallintolain sijasta Kansaneläkelaitos soveltaisi voimassa olevaa sääntelyä etuuslaeissa.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan pääasiassa 1.8.2026. Kuntoutusrahan maksukausia koskeva säännös on kuitenkin tarkoitettu tulemaan voimaan 1.4.2027.

Oikeusministeriö toteaa lausuntonaan seuraavan.

Kuntoutuslakiin ehdotetut muutokset

Ei lausuttavaa.

Asiavirheen korjaamista koskevien säännösten muuttaminen sekä sairausvakuutuslakiin ehdotetut uudet säännökset

1. Asiavirheen korjaamista koskevien säännösten muuttaminen (useampi lakiesitys)

Esitysluonnoksessa ehdotetaan useaan etuuslakiin samanlaista ehdotusta koskien asiavirheen korjaamista. Kyseessä olisi poikkeus hallintolain (434/2003) 50 §:n asiavirheen korjaamista koskevaan säännökseen:

"Asiavirheen korjaamisesta säädetään hallintolain 50 §:ssä. Asiavirheen korjaamiseen ei kuitenkaan sovelleta hallintolain 50 §:n 1 momentin 4 kohtaa."

Voimassa olevassa etuuslainsäädännössä asiavirheen korjaamista koskeva sääntely ei käytännössä sisällä poikkeuksia hallintolain 50 §:stä, vaan sääntely on enemmänkin päällekkäistä yleislainsäädännön kanssa.

Oikeusministeriö pitää hyvänä sitä, että säännösehdotuksissa tukeudutaan nykyistä vahvemmin yleislainsäädäntöön. Säättämistapa noudattaa siten lainkirjoittajan oppaankin suosituksia yleislainsäädännön kunnioittamisesta (lainkirjoittajan opas, jakso 12.1 Yleislakien kunnioittaminen). Tältä osin muutosehdotukset vaikuttavat asianmukaisilta suhteessa voimassa olevaan lainsäädäntöön. Yleislainsäädännön kanssa päällekkäistä sääntelyä ei tulisi säätää, mitä esitysluonnoksessa onkin noudatettu.

Ehdotetun hallintolain 50 §:n 1 momentin 4 kohtaa koskevan poikkeuksen osalta oikeusministeriö toteaa seuraavaa.

Lähtökohtaisesti yleislaista ei tulisi poiketa, ja yleislaista poikkeamiseen tarvitaan aina erityinen, painava syy (edellä mainittu lainkirjoittajan oppaan jakso 12.1). Asian arvioinnissa onkin kyse siitä, onko esitysluonnoksen tilanteessa kyseessä tällainen erityinen, painava syy.

Hallintolain 50 §:n mukaan päätös voidaan korjata asianosaisen eduksi tai vahingoksi. Päätöksen korjaaminen asianosaisen vahingoksi edellyttää, että asianosainen suostuu päätöksen korjaamiseen. Asianosaisen suostumusta ei kuitenkaan tarvita, jos virhe on ilmeinen ja se on aiheutunut asianosaisen omasta menettelystä. Päätös voidaan korjata kuitenkin ainoastaan asianosaisen eduksi, jos kyse on tilanteesta, jossa asiaan on tullut sellaista uutta selvitystä, joka voi olennaisesti vaikuttaa päätökseen.

Sairausvakuutuslaki on yksi esitysluonnokseen sisältyvistä laeista, joiden osalta esityksessä ehdotetaan muutoksia asiavirheen korjaamista koskevaan pykälään. Sairausvakuutuslain 17 luvun 5 §:ää koskevan säännösehdotuksen säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan muun ohella seuraavaa (s. 40–41):

”Hallintolain 50 §:n 2 momentin viimeisen virkkeen perustella asiavirhettä ei voi korjata asianosaisen vahingoksi tilanteessa, jossa asiaan on tullut sellaista uutta selvitystä, joka voi olennaisesti vaikuttaa päätökseen. Hallintolain 50 §:n 2 momentin mukaan päätöksen korjaaminen asianosaisen vahingoksi edellyttää, että asianosainen suostuu päätöksen korjaamiseen. Asianosaisen suostumusta ei kuitenkaan tarvita, jos virhe on ilmeinen ja se on aiheutunut asianosaisen omasta menettelystä.

Ehdotetusta muutoksesta johtuen Kansaneläkelaitoksen päätöksessä olevan asiavirheen korjaamiseen ei jatkossa tarvittaisi asianosaisen suostumusta tilanteissa, joissa asianosainen on itse omalla menettelyllään aikaansaanut päätöksen virheellisyyden. Tällä viitataan lähinnä niihin tilanteisiin, joissa on kysymys asianosaisen vilpillisestä menettelystä tai vakavasta laiminlyönnistä. Säännös ei kuitenkaan ehdottomasti edellyttäisi asianosaisen menettelyltä tahallisuutta, vaan korjaamisen perusteena voisi olla myös asianosaisen erehdykseen tai huolimattomuuteen perustuva virheellisten tietojen antaminen. Sairausvakuutuslain 15 luvun 2 §:ssä säädetään velvollisuudesta tietojen antamiseen. Korjaamisen menettelyyn ryhtyminen riippuisi Kansaneläkelaitoksen tapauskohtaisesta harkinnasta.

Ehdotettua säännöstä asiavirheen korjaamisesta ilman suostumusta voitaisiin soveltaa esimerkiksi silloin, kun henkilö salaa työskentelynsä tai ulkomailla oleskelunsa. Säännöstä voitaisiin soveltaa myös esimerkiksi silloin, kun kyse on lääketieteellisten selvitysten tai tuloseselvitysten väärennöksistä, joilla on vaikutusta asiakkaan päivärahaoikeuteen tai etuuden määrään. Säännöstä voitaisiin soveltaa myös tilanteissa, joissa henkilö on todettu työkyvyttömäksi, mutta hän palaa ansiotyöhönsä tai omaan työhönsä ilmoittamatta tästä Kansaneläkelaitokselle.

Poiketen siitä, mitä hallintolain 50 §:ssä säädetään asiavirheen korjaamisesta, Kansaneläkelaitos ei soveltaisi asiavirheen korjaamiseen hallintolain 50 §:n 1 momentin 4 kohtaa. Mainittu 4 kohta koskee tilannetta, jossa asiaan on tullut sellaista uutta selvitystä, joka voi olennaisesti vaikuttaa päätökseen. Hallintolain mukaan päätös voidaan korjata mainituissa 4 kohdassa tarkoitettussa tilanteessa ainoastaan asianosaisen eduksi.

Voimassa olevan 17 luvun 4 §:n 5 momentin mukaan, jos asiassa, jossa on kysymys evätyn etuuden myöntämisestä tai myönnetyn etuuden lisäämisestä, ilmenee uutta selvitystä, Kansaneläkelaitoksen on tutkittava asia uudelleen. Kansaneläkelaitos voi aikaisemman lainvoimaisen päätöksen estämättä myöntää evätyn etuuden tai myöntää edun aikaisempaa suurempana. Myös sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunta ja vakuutusosoikeus voivat menetellä vastaavasti muutoksenhakuasiaa

käsitellessään. Päätökseen saa hakea muutosta siten kuin 17 luvun 1 §:ssä säädetään. Tähän sääntelyyn ei ehdoteta muutosta.”

Oikeusministeriö toteaa, että perusteluista saa sen käsityksen, että tosiasiasäännöksellä ei ole varsinaisesti tarkoitus poiketa hallintolain 50 §:n 1 momentin 4 kohdasta, jonka mukaan viranomaisen voi poistaa virheellisen päätöksensä ja ratkaista asian uudelleen, jos asiaan on tullut sellaista uutta selvitystä, joka voi olennaisesti vaikuttaa päätökseen. Päinvastoin tahtotilana vaikuttaisi olevan, että juuri tällaisissa tilanteissa päätöksiä haluttaisiin korjata. Perusteluista saakin sen käsityksen, että todellisuudessa tarkoituksena on poiketa hallintolain 50 §:n 2 momentin viimeisestä virkkeestä, jonka mukaan ”[p]äätös voidaan korjata 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettussa tilanteessa ainoastaan asianosaisen eduksi.

Oikeusministeriö toteaa, että hallintolain 50 §:ää on uudistettu hallintolain säätämisen jälkeen samassa yhteydessä, kun hallintolakiin on lisätty oikaisumenettelyä koskeva luku (HE 226/2009 vp). Esitöissä hallintolain 50 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan muun ohella seuraavaa (HE 226/2009 vp, s. 60–62):

”Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uutena asiavirheen korjaamisen edellytyksenä asiaan tullut uusi selvitys, joka voi olennaisesti vaikuttaa päätökseen.

Uuden selvityksen huomioon ottamisessa ei ole kysymys sellaisesta asian käsittelyn kuluessa tehdyn virheen korjaamisesta kuin hallintolain asiavirheen korjaamisperusteissa perinteisesti tarkoitetaan. Toisaalta uuden selvityksen kautta aikaisemmin ratkaistu asia tulee uuteen valoon ja aikaisempi päätös näyttäytyy hallinnon asiakkaan kannalta sisällöltään virheellisenä. Hallinnon palveluperiaate puoltaa asian ratkaisemista itseoikaisuteitse uudelleen. Esityksessä näin ollen ehdotetaan, että asiavirheen käsitteeseen sisällytetään myös sellaiset tilanteet, joissa aikaisempaa hallintopäätöstä voidaan pitää sisällöltään virheellisenä uuden tosiasiaselvityksen vuoksi.

Uusi selvitys voisi olla uutta, ennestään tuntematonta taikka selvitystä, jota ei ole tiedetty tai osattu ottaa huomioon asiaa ensi vaiheessa ratkaistaessa. Uusi selvitys olisi laadullinen edellytys, eikä se riippuisi siitä, miten asiaa on selvitetty aikaisemmassa vaiheessa. Asian selvittämisessä tapahtunut virhe tai puute on näet sisällytetty jo nykyisellään hallintolain 50 §:n itseoikaisuperusteisiin. Uusi selvitys voisi esimerkiksi osoittaa aikaisemman selvityksen (tosiseikat) virheelliseksi. Uutena selvityksenä voisivat lisäksi tulla kysymykseen päätöksen tekemisen jälkeen ilmaantuneet tosiseikat kuten asianosaisen olosuhteissa tapahtuneet muutokset. Asiavirheen korjaaminen olisi siis mahdollista perustaa, toisin kuin päätöksen purkamisessa (HLL 63 §), niin sanottuihin jälkiseikkoihin.

Laajennuksella pyrittäisiin tehostamaan hallintopäätösten itseoikaisua (asiavirheen korjaamista) tilanteissa, joissa olisi edellytykset toisenlaisen päätöksen tekemiseen kuin aikaisemmin. Asiavirheen korjaamisen muodossa tapahtuva itseoikaisu mahdollistaisi siten sen, ettei henkilön esimerkiksi

tarvitsisi tehdä uutta hakemusta saattaakseen asian uudelleen vireille viranomaisessa. Sääntely voisi sopia siten esimerkiksi joihinkin lupaasioihin ja ulkomaalaisasioihin.

Edellytyksenä uuden selvityksen käyttämiselle asiavirheen korjaamisen perusteena tulisi myös olla, että selvitys voisi olennaisesti vaikuttaa päätökseen. Mikä tahansa uusi selvitys ei siten edellyttäisi korjaamisenettelyyn ryhtymistä tai korjaamisen suorittamista, vaan uuden selvityksen tulisi olla sellaista, joka voi vaikuttaa olennaisella tavalla tehdyn päätöksen sisältöön.

Pykälän 2 momentin mukaan virheen korjaaminen uuden selvityksen nojalla olisi mahdollista ainoastaan asianosaisen eduksi.”

Oikeusministeriö toteaa, että ehdotettu poikkeus olisi merkityksellinen myös hallinnon oikeusperiaatteista luottamuksensuojaperiaatteen kannalta, josta säädetään hallintolain 6 §:ssä: viranomaisten toimien on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia.

Asiaa on tarkasteltu myös oikeuskirjallisuudessa. Luottamuksensuojaperiaate sisältää vaatimuksen, jonka mukaan viranomaisen on toiminnassaan otettava huomioon yksityisen oikeutetut odotukset ja turvattava ne. Luottamuksensuojan saaminen edellyttää, että yksityisellä on oikeutettuja odotuksia, jotka perustuvat oikeusjärjestykseen. Periaate ilmentää omalta osaltaan länsimaisiin oikeusjärjestyksiin ja Euroopan unionin oikeuteen sisältyvää yleistä oikeudenmukaisuus- ja kohtuusajattelua, jossa keskeistä on yksityisen vakiintuneen oikeusaseman suojaaminen viranomaisen ennalta arvaamattomalta ja merkittävää haittaa aiheuttavalta puuttumiselta (KHO 2016:178). Hallinnon toiminnassa luottamuksensuoja merkitsee sitä, että yksityisellä henkilöllä, yrityksellä tai muulla oikeussubjektilla tulee perustelluin edellytyksin olla oikeus luottaa viranomaisten toimintaan. Yksityisen tulee voida luottaa siihen, että viranomaisen toiminta ei yllättäen tai ainakaan takautuvasti muutu siltä osin kuin se vaikuttaa yksityisen oikeuteen tai etuun rajoittavasti tai muuten negatiivisesti. Tässä mielessä luottamuksensuojaa voidaan pitää myös oikeusvarmuuden takeena. (Mäenpää, Olli. Hallinto-oikeus. II YLEINEN HALLINTO-OIKEUS -> 3. Hallintotoiminnan arvot ja periaatteet -> Hallinnon oikeusperiaatteet -> Luottamuksensuojaperiaate. E-kirja: verkkokirjahylly.almatalent.fi. Päivitetty 15.12.2025.)

Luottamuksensuojaa on konkretisoitu hallintolain 50 §:ssä asiavirheen korjaamisen yhteydessä. Hallintopäätöksen korjaaminen ratkaisemalla asia uudelleen merkitsee taannehtivaa puuttumista alkuperäiseen päätökseen. Siksi se edellyttää yleensä asianosaisen suostumusta, jos korjaaminen tapahtuu asianosaisen vahingoksi. Poikkeuksena on vain tilanne, jossa ilmeinen virhe on aiheutunut asianosaisen omasta menettelystä. Mikäli tehtyä päätöstä tai sitoumusta muutetaan asianosaisen eduksi tai tämän suostumuksella, luottamuksensuojaperiaate ei sen sijaan estä tällaista muutosta. Hallintopäätöksen muuttaminen asianosaisen eduksi esimerkiksi lieventämällä lupaehtoihin sisältyviä rajoituksia tai rajoittamalla kiellon alaa edellyttää joka tapauksessa, että viranomaisella on toimivalta tällaisen muutoksen tekemiseen. (Mäenpää, Olli. Hallinto-oikeus. II YLEINEN HALLINTO-

OIKEUS -> 3. Hallintotoiminnan arvot ja periaatteet -> Hallinnon oikeusperiaatteet -> Luottamuksensuojaperiaate. E-kirja: verkkokirjahylly.almatalent.fi. Päivitetty 15.12.2025.)

Esitysluonnoksen säätämisperusteluissa asiavirheen korjaamista koskevia ehdotuksia ei käytännössä käsitellä muutoin kuin viittaamalla perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia kuvaavaan jaksoon. Myös perus- ja ihmisoikeusvaikutuksissa asiaa on käsitelty erittäin suppeasti (s. 26–27):

”Asiavirheen korjaamiseen ilman asianosaisen suostumusta liitettyllä ilmeisyysvaatimuksella on liityntä hallintolain 6 §:ssä ilmaistuun hyvän hallinnon perusteisiin kuuluvaan luottamuksensuojan periaatteeseen, joka muun muassa rajoittaa edun suovien päätösten peruuttamista taannehtivin vaikutuksin ja yleensäkin päätösten muuttamista yksityiselle haitalliseen suuntaan. Säännöksissä ei ehdotettaisi erikseen säädettäväksi velvollisuudesta varata asianosaiselle tilaisuutta tulla kuulluksi ennen asian ratkaisemista. Tämä ei katsota olevan ongelmallista, koska asian käsittelyyn sovelletaan hallintolain asianosaisen kuulemistä koskevia säännöksiä.

Asiavirheen korjaamisessa ehdotetulla tavalla asianosainen saa valituskelpoisen uuden päätöksen, josta hän voi heti valittaa. Kansaneläkelaitoksen soveltamien etuuslakien valitusoikeus viime kädessä turvaa asianosaisen oikeudet myös silloin, kun päätös on korjattu ilman hänen suostumustaan. Ehdotettu sääntely edistäisi asioiden käsittelyn joutuisuutta Kansaneläkelaitoksessa. Perustuslakivaliokunta on antanut tälle tavoitteelle merkitystä hyvän hallinnon takeiden turvaamisen kontekstissa. Hitaat hallinnolliset prosessit voivat käytännössä estää takaisinperinnän tai rikosvastuun toteutumisen.”

Perustuslakivaliokunta on aiemmin kiinnittänyt huomiota asiavirheen korjaamista koskevaan ehdotukseen maakaaren osalta melko tuoreessa lausunnossaan PeVL 30/2024 vp. Maakaaren 8 luvun 1 §:n mukaan asiavirheen korjaaminen virheen johdosta lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin kirjatun luovutuksensaajan tai oikeudenhaltijan vahingoksi edellyttää, että tämä suostuu virheen korjaamiseen. Ehdotuksen mukaan suostumusta ei kuitenkaan tarvittaisi, jos virhe on ilmeinen.

Perustuslakivaliokunnan mukaan ehdotettu sääntely on merkityksellistä perustuslain oikeusturvaa ja hyvän hallinnon takeita koskevan 21 §:n kannalta. Sääntelyn erona asiavirheen korjaamista koskevaan yleissääntöön, hallintolain 50 §:ään, on se, ettei ehdotetussa maakaaren sääntelyssä edellytetä virheen aiheutuneen asianosaisen omasta menettelystä. Ehdotus merkitsee, että viranomaisen voi ilman luovutuksensaajan tai oikeudenhaltijan suostumusta korjata myös tämän vahingoksi asiavirheen, joka on aiheutunut siitä, että viranomaisen on selvittänyt asiaa selvästi virheellisesti tai puutteellisesti tai soveltanut lakia ilmeisen väärin. Tällainen ehdotuksen vaikutus ei näyttäisi olevan hyvin sopusoinnussa perustuslain 21 §:ssä turvattua asianmukaisen menettelyn ja hyvän hallinnon takeiden kanssa. Valiokunta kiinnitti kuitenkin huomiota siihen hallituksen esityksessäkin mainittuun seikkaan, että säännöksen muutoksella pyritään parantamaan edellytyksiä julkista luotettavuutta nauttivan lainhuuto- ja kiinnitysrekisterin tietojen oikeellisuuteen, millä on merkitystä myös kiinteistöön kohdistuvien oikeuksien omaisuudensuojan käytännön toteuttamiselle.

Perustuslakivaliokunnan mielestä suostumusta virheen korjaukseen koskevan sääntelyn eroavaisuuksien perusteista olisi ollut syytä tehdä perusteluissa laajemmin selkoa. (PeVL 30/2024 vp, kohdat 12 ja 13)

Lakivaliokunta puolsi esityksen hyväksymistä muun ohella sillä perusteella, että lainhuuto- ja kiinnitysrekisteri on julkista luotettavuutta nauttiva rekisteri, jonka kirjauksilla on erityinen merkitys oikeudenhaltijoiden asemaan. On siten tärkeää, että rekisteri vastaa aineellista oikeustilaa mahdollisimman tarkasti. Lakivaliokunta piti ehdotusta hyväksyttävänä ottaen huomioon, että asianosaisten suostumusvaatimuksesta poikkeaminen edellyttää virheen ilmeisyyttä. Merkitystä on myös sillä, että ehdotuksenkin mukaisessa menettelyssä asiavirheen korjaaminen edellyttää asianosaisten kuulemista. Lisäksi kirjaamisviranomaisen käsittelee asian uudelleen ja tekee asiassa päätöksen, josta korjaamisesta haittaa kärsivällä asianosaisella on mahdollisuus valittaa. Virheen korjaamisesta aiheutuva vahinko voi lisäksi tulla korvattavaksi julkisyhteisön korvausvastuuta koskevien vahingonkorvauslain säännösten perusteella. Valtiokunta pitää esitystä perusteltuna, sillä omaisuudensuojaan liittyvien perusteltujen odotusten suojan kannalta on tärkeää, että sivulliset voivat luottaa lainhuuto- ja kiinnitysrekisterin tietojen oikeellisuuteen ja niiden perusteella perustettujen oikeuksien pysyvyyteen. (LaVM 4/2024 vp, s. 8–9)

Edellä mainitusta perustuslakivaliokunnan lausunnosta ja lakivaliokunnan mietinnöstä on nähtävissä, että virheen korjaamista koskeva hallintolain 50 §:n sääntely on merkityksellistä perustuslain oikeusturvaa ja hyvän hallinnon takeita koskevan 21 §:n kannalta, ja edellyttää varsin vahvoja perusteluja hallintolain sääntelystä poikkeamiselle. Tällaisiksi on esitetty lainhuuto- ja kiinnitysrekisterin nauttima julkinen luotettavuus, jonka kirjauksilla on erityinen merkitys oikeudenhaltijoiden mukaan lukien sivullisten asemaan. Lisäksi suostumusvaatimuksesta poikkeaminen on edellyttänyt virheen ilmeisyyttä sekä asianosaisten kuulemista. Lisäksi virheen korjaamisesta aiheutuva vahinko voi tulla korvattavaksi vahingonkorvauslain säännösten perusteella.

Oikeusministeriö toteaa, että nyt käsillä olevassa esitysluonnoksessa poikkeus hallintolain asiavirheen korjaamista koskevasta 50 §:stä on perusteltu hyvin suppeasti, eikä esitetyt perustelut tältä osin yleislainsäädännöstä poikkeamiselle ole riittäviä ottaen huomioon asian merkityksellisyys. Asiaa ei myöskään ole käsitelty säätämisyjärjestysperusteluissa käytännössä lainkaan. Ehdotetun poikkeuksen säätäminen ainakaan esitysluonnoksessa tällä hetkellä esitetyillä perusteilla ei vaikuta hyväksyttävältä perustuslain 21 §:n näkökulmasta.

Lisäksi nyt muutosta ehdotetaan säännönmukaisesti samanlaisena käytännössä kaikkiin Kansaneläkelaitoksen soveltamiin etuuslakeihin. Asiaa tulisi käsitellä tarkemmalla tasolla ja sen vaikutuksia arvioida tarkemmin jokaisen lain osalta. Säännösehdotukset edellyttävät tältä osin joko merkittävää jatkovalmistelua, tai ehdotetun poikkeuksen poistamista kokonaan esitysluonnoksesta.

Oikeusministeriö toteaa, että erityisesti ehdotetun kaltaisella tavalla säädettäessä asia olisi perusteltua saattaa myös perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi.

Perusteluteknisenä huomiona oikeusministeriö vielä toteaa, että esitysluonnos sisältää toistakymmentä lakia, joita on tarkoitus muuttaa samanlaisin tai samankaltaisin perustein. Tällä hetkellä jokainen muutettava pykälä sisältää säännöskohtaisissa perusteluissa samat hallintolakia koskevat yleisperustelut asialle, minkä lisäksi pykälät sisältävät omat kyseistä lakia koskevat erityiset perustelut. Kirjoittamalla yleisperustelut auki kerran – kuitenkin tarkastelemalla ehdotuksia kunkin lain näkökulmasta - ja jatkossa viittaamalla näihin, on esitystä mahdollista tiivistää ja selkeyttää merkittävästi.

2. Sairausvakuutuslaki ja päivärahaetuutta koskeva päätös (2. lakiesitys, 2 a §)

Sairausvakuutuslakia koskevassa toisessa lakiehdotuksessa ehdotetaan lain 15 lukuun uutta 2 a §:ää, jossa säädettäisiin päivärahaetuutta koskevasta päätöksestä. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, missä tilanteissa Kansaneläkelaitoksen tulee antaa kirjallinen päätös. Pykälän 2 momentti taas sisältäisi poikkeuksen siitä, ettei päätöstä tarvitse antaa, jos etuuden tarkistaminen johtuu yksinomaan indeksitarkistuksesta tai muusta vastaavasta lain tai asetuksen nojalla suoraan määräytyvästä perusteesta, ellei hakija tätä päätöstä erikseen vaadi.

Pykälän säännöskohtaisten perustelujen (s. 39–40) mukaan pykälä olisi uusi. Pykälässä säädettäisiin siitä, missä tilanteissa Kansaneläkelaitoksen tulee antaa päivärahaetuutta koskevassa asiassa hakijalle päätös sekä päätöksen antamiseen liittyvistä poikkeustilanteista. Pykälän 1 momentin mukaan Kansaneläkelaitoksen tulisi antaa päivärahaetuuden myöntämistä, epäämistä, tarkistamista, lakkauttamista ja takaisinperintää koskevassa asiassa hakijalle kirjallinen päätös. Säännös on yhdenmukaistamisen näkökulmasta tarpeellinen, jotta on selvää, missä tilanteissa Kansaneläkelaitoksen tulee antaa hakijalle valituskelpoinen päivärahaetuutta koskeva päätös. Hakijalle tulisi antaa kirjallinen päätös myös päivärahaetuuden maksamisesta hyvinvointialueelle siten kuin 15 luvun 12 §:ssä säädetään sekä etuuden maksamisesta työnantajalle siten kuin 15 luvun 10 §:ssä säädetään.

Pykälän 2 momentin mukaan päätöstä ei kuitenkaan tarvitsisi antaa, jos etuuden tarkistaminen johtuisi yksinomaan indeksitarkistuksesta tai muusta vastaavasta lain tai asetuksen nojalla suoraan määräytyvästä perusteesta, ellei hakija tätä päätöstä erikseen vaatisi. Hakijan tulisi pyytää päätöstä indeksitarkistuksen tai muun vastaavan lain tai asetuksen perusteella suoraan määräytyvän perusteen vuoksi tehdystä päivärahaetuuden tarkistamisesta päivärahaetuuden maksuajalta 30 päivän kuluessa siitä, kun hän on saanut päivärahaetuuden määrän tarkistamisesta tiedon. Säännös vastaisi vakiintunutta käytäntöä ja muita Kansaneläkelaitoksen toimeenpanemia etuuslakeja.

Oikeusministeriö toteaa, että uuden ehdotetun 2 a §:n 1 momentti ei vaikuttaisi välttämättömältä säännökseltä, minkä lisäksi se vaikuttaisi alttiilta vastakohtaispäätelmille siltä osin, ettei päätöstä tarvitsisi muissa kuin momentissa mainituissa tilanteissa antaa, vaikka kyse olisikin hallintoasian ratkaisemisesta. Se, missä asioissa hallintopäätös tulee antaa, määräytyy lähtökohtaisesti

yleislainsäädännön perusteella. Hallintolaissa ei suoraan säädetä, mistä asiasta hallintopäätös tulisi tehdä, ja milloin päätöksen voi jättää tekemättä, mutta lähtökohtaisesti hallintoasian ratkaisemisessa on kyse asiasta, joka koskee hallinnon asiakkaan oikeutta, etua tai velvollisuutta (vrt. esim. hallintolaki 11 §)

Oikeusministeriö suosittelee edellä mainitun perusteella pykälän 1 momentin poistamista ehdotuksesta. Sen sijaan 2 momentin poikkeuksesta on perusteltua säätää, joskin asia vaikuttaisi kaipaavan vahvempia säännöskohtaisia perusteluja, jotta sääntelyn asianmukaisuudesta voidaan varmistua. Pykälässä tai vähintään säännöskohtaisissa perusteluissa tulisi 2 momentin osalta eritellä esimerkiksi tarkemmin se, minkälaisia tilanteita säännös voi koskea ("tai muusta vastaavasta lain tai asetuksen nojalla suoraan määräytyvästä perusteesta"). Lisäksi säännös vaikuttaisi tällä hetkellä jättävän jokseenkin avoimeksi sen, mitä tarkoittaa "etuuden määrän tarkistamista koskevan tiedon saaminen". Miten tarkalleen ottaen tieto annetaan hallinnon asiakkaalle, jos asiassa ei anneta päätöstä ja mistä 30 päivän määräaika lasketaan?

Työttömyysetuuden sovittelua koskevan säännöksen muuttaminen

Ei lausuttavaa.

Wilhelmsson Niklas
Oikeusministeriö

Hämäläinen Kari
Oikeusministeriö